

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ὁ Κρητικός

1 [18.]

.....
.....

Ἐκοίτα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·

«Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο

Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹

Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὄ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,

Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,

Μά τούς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,

Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.

5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,

Καί σχίζω δρόμο καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:

«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλιάδα ἀγιάζει;

Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὄ,τι σᾶς μοιάζει.

Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·

10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.

– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶι· τῆς τρέμαν τά λουλούδια

Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·

Ἔψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά ἢ φωνή τῆς,

¹ ἀντήχαν = ἀντηχούσαν.

² ἀχνός = ἀμυδρή φιγούρα, ἔτοιμη νά σβῆσει.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά ἔμπει στό κορμί της·
Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός³ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....

Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ'ἄστρα·

- 5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση
Κάθε ὀμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φουσώντας
Οὔτε ὄσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,
Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,
10 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι·
Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,
Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

- B1.** Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

³ τώρα ὀμπρός = μόλις, πριν από λίγο.

⁴ σκίρτησε = «σκιοτούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός =κοχλασμός, βράσιμο.

⁵ πάστρα =καθαρότητα, διαύγεια.

⁶ ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

- α) Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε δύο εικόνες του κειμένου που να επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη. (μονάδες 10)
- β) Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό; (μονάδες 10)
- Μονάδες 20**

B2. Στο απόσπασμα 3 [20.] ο Σολωμός αναπτύσσει το μοτίβο της σιγής του κόσμου πριν από τη θεία επιφάνεια. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα με τα οποία αποδίδεται το μοτίβο αυτό στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 10) και να τα αναλύσετε (μονάδες 10).

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε τους παρακάτω στίχους:

α) «**Άστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!**»

Τρία άστροπελέκια έπέσανε, ένα ξοπίσω στ' άλλο

Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

(σε μία παράγραφο 80 - 100 λέξεων) (μονάδες 15)

β) **Έψαλλε τήν Άνάσταση χαροποιά ή φωνή της,**

Κι έδειχνεν άνυπομονιά γιά νά 'μπει στό κορμί

της· (σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων)

(μονάδες 10)

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρορά «Ο Όρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το απόσπασμα αυτό του Μαρορά με το κείμενο του «Κρητικού» που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Άκου, Εὐδοκιά!¹ – Σὰν ἔπαψαν στὸ οὐράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμού μας ἢ χαραίς² – ὦιμέ! – τὰ μύρια κάλλη,

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Ποῦ³ μ' ἕνα βλέμμα ἐξάνοιξα⁴ τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμά και κρύα μου φάνηκαν, θυμούμενος ἐσένα.
Ἐπῆρα δρόμο μακρυνό. Σὰν πότε θὰ σὲ φέρη
Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ Θάνατος ρωτοῦσα κάθε ἀστέρι,
Καὶ ὀμπρὸς ἀπέρνα⁵ κ' ἔκανα σὲ Ἀνατολὴ και Δύση
Τὸ ἀγαπητό σου τ' ὄνομα γλυκὰ νὰ ἠχολογήση.
Σὲ πλάγι οὐράνιο, ποῦ ψυχὴ δὲν ἦτανε κάμμία,
Θλιμμένος χάμου ἐκάθισα. Στὴ μοναξιά τὴ θεία
Τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε ὀμπροστά, σὰν τόσα χελιδόνια.
Στὰ μέρη, ποῦχαν μᾶς ἰδῆ⁶ τόσαις φοραῖς ἀντάμα,
Ὁ νοῦς μου ξαναγύριζε – κ' ἰδὲς θαυμάσιο πρᾶμα! –
Ὅ,τι θεωροῦσε ὁ λογισμὸς ἔπαιρνε σῶμα ὀμπρὸς μου,
Ὅποῦ⁷ δὲν εἶναι πρόσκαιρο, σὰν τ' ἄλλα ἐδῶ τοῦ κόσμου.

.....
Ἦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ νὰ μὴ σὲ κράζη·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου και ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τὴ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁸, οἱ Κρητικοὶ μας ὄλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικῆσης ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά⁹ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γένη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψη πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλή της.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ο Ὀρκος του Μαρκορά*, Εκδόσεις Κανάκη, σσ.
140-141.

1. Εὐδοκία: τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπημένης τοῦ Μάνθου
2. ἢ χαραῖς: οἱ χαρές
3. ποῦ: ποῦ
4. ἐξάνοιξα: εἶδα, διέκρινα
5. ἀπέρνα: περνούσα
6. ποῦχαν μᾶς ἰδῆ: ποῦ μας εἶχαν δεῖ
7. Ὅποῦ: ποῦ
8. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου
9. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ